

N:o 21.

Ank. till Riksd. Kansli den 14 April 1875, kl. 5 e. m.

*Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 6,
angående minderårigas anställande vid fabriker och
handverk.*

Genom i Andra Kammaren väckt motion (N:o 126) har Herr *A. W. Staaff* velat fästa Riksdagens uppmärksamhet på ett förhållande, som är af beskaffenhet att motverka framgången af de ädla och storartade bemödanden och uppoffringar, som göras för folkskolans förkofran i vårt land. Under det dessa sträfvanden ytterst afse, att hvarje medlem af samhället, ehvad lefnadsyrke han kan komma att välja, må vara i besittning af åtminstone det allra nödvändigaste kunskapsmått, inträffar det, såsom motionären erinrar, mycket ofta, att barn mottagas i handel, fabriker och handverk utan att besitta det föreskrifna minimum af kunskap. Såsom ett bland hufvudskälen till detta förhållande anför motionären de genom industriens utveckling ständigt ökade lockelserna till tidig arbetsförtjenst. Hvad åter beträffar det botemedel som angifves i arbetsgifvares stadgade skyldighet att bereda de underhaltiga barnen tillfälle till nödig förkofran, erinras i motionen om otillräckligheten häraf, då den dagliga arbetstiden för de minderåriga är så lång och krafterna derigenom så medtagas att under vanliga förhållanden hvarken tid för eller förmåga af någon väsentlig förkofran finnes öfrig. Med anledning häraf föreslår motionären, att Riksdagen måtte begära, det Kongl. Maj:t ville utfärda sådana föreskrifter i handels- och näringsförfattningarne, hvarigenom det icke tillätes att i yrkena mottaga barn, som sakna de nödigaste kunskaperna, äfven-

Bih. till Riksd. Prot. 1875. 8 Saml. 2 Afd. 2 Band. 14 Häft.

som arbetstiden för de minderåriga inskränktes, och äfven i öfrigt ifrågasvarande vigtiga angelägenhet kunde befrämjas.

Utskottet har tagit detta vigtiga ämne i öfvervägande och anser i likhet med motionären att, då staten och kommunerna genom osparda bemödanden söka verka för folkbildningens höjande, och då folkskolans arbete redan icke så kort tid under alltmer gynsamma förhållanden fortgått, man numera med fullt skäl borde kunna begära, att ingen saknade åtminstone det lilla mått af kunskap, som innefattas i folkskolans minimum. Förmåga af ren innanläsning, någon öfning i skrifning, den nödvändigaste kristendomskunskap och insigt om de fyra räknesätten i enkla tal borde väl ej saknas hos något svenskt barn vid dess inträde i tjänst eller yrke. Men, såsom motionären riktigt anmärkt, är förhållandet ingalunda sådant, då icke så få barn, särdeles i städerna, genom lockelsen att i tid vinna anställning och arbetsförtjenst föranledas att lemna skolan utan att stundom ens på långt när besitta nämnda kunskapsmått. Detta från flera orter bekräftade förhållande synes Utskottet i hög grad behjertansvärdt.

Nu gällande förordning föreskrifver, dels att barn ej må i handel, fabrik, handverk eller annan handtering mottagas förr än efter fyllda tolf år, dels att, derest barnet ej redan inhemtat den nödigaste kunskapen, det skall åligga arbetsgifvaren att om bibringande af sådan draga försorg. Men åldersbestämmelsen förbises ofta, så att barn långt före det nämnda året, således antagligen i saknad af de nödigaste kunskaper, mottagas i yrken, och åtskilliga barn hafva ej heller vid det tolfte året ännu inhemtat detta minimum, ehuru de dittills tillhört skolan. Hvad åter beträffar den genom arbetsgifvarens försorg dylika barn beredda undervisning, som skulle afhjelpa den nämnda bristen och skaffa de underhaltiga någon förkofran, har erfarenheten visat, att den flerstädes är högst otillräcklig. Och det kan icke rimligtvis annorlunda vara, då barn sysselsättas från klockan 7 på morgonen eller tidigare till klockan 7 på aftonen eller senare, och detta ofta med ett ganska betungande och uttröttande kroppsarbete. Att under sådana förhållanden hvarken håg eller krafter skola räcka till för en något så när fortgående undervisning är gifvet. Den som bibringas blifver sålunda för kraftlös, för inskränkt och för sällan återkommande, för att kunna skaffa ersättning för en kunskap, till hvars inhemtande åtminstone någon daglig öfning, friska krafter och liflig håg äro nödvändiga.

Erfarenheten att ett icke så ringa antal af städernas yngre befolkning sålunda växer upp, utan att tillegna sig annorlunda än i högst bristfällig mån det allra nödvändigaste af allmän kunskap, vinner stöd genom de iakttagelser vederbörande presterskap vid ungdomens nattvards-

beredelse nödgas göra. Det visar sig då, och icke så sällan, att åtskilliga barn af båda könen ej på flera år, stundom icke sedan det nionde eller tionde lefnadsåret åtnjutit någon undervisning, eller ock en högst ofullständig sådan. Det tyckes visserligen vara ganska naturligt och rätt att vid sådant förhållande, då vanligen sjelfva innanläsningsförmågan är ytterst svag, presten helt enkelt uppskjuter sådana barns beredelse till ett annat år, och så måste också ofta ske. Men det är icke så lätt att vid dessa tillfällen vara obeveklig, ty vid barnets femtonde eller sextonde år och behof af arbetsförtjenst är det för läraren påkostande att möjligen beröfva detsamma en länge innehafd plats. Den större tid desse underhållige behöfva till särskild öfverläsning medgifves dem icke så lätt af arbetsgifvaren, och det följande årets resultat blifver sålunda föga bättre än det föregående. Skadan, när hon en gång inträdt, är i alla händelser svår att afhjelpa, ofta ohjelpig; det är visa och kraftiga åtgärder att förekomma henne, som tarfvas.

Några få siffror torde böra tilläggas för att belysa förhållandet. Enligt uppgifter från folkskoleinspektören hade i Stockholm under åren 1872—1874 till fabriker och handtverk afgått endast från sex församlingars skolor 1,273 barn under 12 års ålder. Och hvad beträffar otillräckligheten af den tid, som sedermera gifves för att ersätta det försummade, inses denna lätt, då man erfar att innevarande år af 127 lärjungar i Stockholms aftonskolor, som icke uppnått fjorton års ålder, 93, eller 74 procent, arbeta 10 till 15 timmar om dagen, måltidstimmarne afdragna. Bland 100 lärjungar i kateketskolorna af 14 års ålder eller derunder arbetade, år 1874, 8 tio timmar, 35 elfva, 40 tolf, 18 tretton, 7 fjorton timmar och derutöfver, måltidstimmarne inberäknade. 28 af dessa 100 lärjungar hade söndagsarbete. Det är dock icke ensamt i Stockholm, utan i flere af rikets städer som likartade förhållanden uppstått och väckt bekymmer.

I flera främmande länder, såsom England, Tyskland, Schweiz, Frankrike och vårt grannland Danmark, har denna fråga omfattats med värme och varit föremål för allvarliga åtgärder från lagstiftningens sida, hvilka åtgärder, om ock först framkallande motstånd, sedermera omfattats med stor tillfredsställelse icke minst af arbetsgifvarne.

Hvad som i denna viktiga fråga synes Utskottet önskvärdt, är för det första några bestämmelser i afseende på barnens kunskapsmått vid deras antagande i fabriker och handtverk. Men då det icke kan vara önskligt, att barnen framgent skola stanna vid den ringa minimikunskapen, utan vinna någon förkofran, är vidare en inskränkning i arbetstiden, afpassad efter de olika åldrarne, i hög grad af behofvet påkallad. En sådan åtgärd skulle dock efter Utskottets tanke vara gagnelig icke blott för

att hos barnen befrämja någon intellektuel utveckling. Deras fysiska välbefinnande måste bättre än nu tillgodoses, och äfven detta viktiga mål skulle, såsom Utskottet föreställer sig, genom sådana bestämmelser i hög grad befordras. Denna sida af saken är ej heller ny för den svenska Riksdagen. År 1857 ingingo Rikets Ständer till Kongl. Maj:t med skrifvelse i syfte att inskränka arbetstiden för minderåriga. Vid riksdagarne 1872 och 1873 förevar frågan åter. Sistnämnda riksdag tillstyrktes en skrifvelse i ämnet af båda Kamrarnes Tillfälliga Utskott, och förslaget antogs af Andra Kammarne. Denna riksdag äro förslag i ämnet väckta i båda Kamrarne.

Utskottet anser sig derföre hafva fullt skäl att förorda hvad motionen åsyftar, men anser att, om något verkligt gagn skall kunna genom de önskade åtgärderna vinnas, äfven kontroller öfver efterlefnaden af blifvande stadgar i ämnet måste genom någon tillsyn från statens sida åstadkommas, en åsigt, som tillräckligt bekräftas af vunnna erfarenhet i dylika frågor. Vidare torde det vara lika önskligt, som nödvändigt, att frågan erhåller all nödig belysning och utredning från sakkunnige och erfarne män, på det att en för ändamålet lämpad författning må kunna införas och med framgång verka för det viktiga målet. Utskottet får på grund häraf med anledning af Herr A. W. Staaffs motion tillstyrka,

att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes genom sakkunnige män låta utarbete en författning angående barns och yngre personers antagande och användande i fabriks- och handtverksarbete samt om tillsyn från statens sida öfver de deri meddelade föreskrifters efterlefnad.

Stockholm den 14 April 1875.

På Utskottets vägnar:

A. W. STAAFF.